

ipse, aut alteri, per Dei nomen, bene prece-
tur. Id quod, ab omni memoria, viros pios
facilitasse, proditum sacris etiam literis est.
Benedixit ergo imperator Calebo, quia ei con-
cessit, quæ ambiebat, nisi si quis existimare
malit, solemnem hic ritum quempiam signifi-
cari, quo illi Hebronem hæreditario jure addi-
xerit, tradiderique, qualem ritum forenses
nunc investituram vocant. Et hæc spectare
accuratam illam nominum et cognominum
repetitionem. Dicitur autem Hebron non ca-
modò pars montis, in quâ exstabat Cariathar-
be, sed universa illa vicinia. Nam et Dabir cum
Hebrone data censetur, ut mox audiemus.

VERS. 15. — NOMEN AUTEM HEBRONIS OLIM
FUERAT CARIATHARBE, etc. Hebronis nomen
acceptum refert divus Hieronymus Hebronem filio
Calebi, cujus mentio est in Paralipomenis.
Quod quam sit firmum equidem nescio. Nam
sanè illa verba, quibus Calebi iste filius appel-
latur *Pater Hebronis*, non satis magno sunt
argumento ei rei. Nam Machir quoque dictus
est *Pater Galaad*, non quia Galaaditidi nomen
suum imposuit, sed quia illic imperavit. Verum-
tamen cum tam nulli in locis illud, Cariathar-
be, pro vetusto nomine jactetur, bona con-
jectura est, alterum hoc, Hebronis, recens
esse. Id autem si est à Calebi filio profectum,
planè efficitur, Mosis quinque libros, ut certè
nunc habentur, non esse ab ipso conscriptos.
De quâ re alibi disputavimus. Sed Cariathar-
be, si latine dicitur, est civitas, aut urbs, Arabe.
Cur autem vir iste Arba inter *Ænacios* mag-
nus fuisse scribatur, an quia corporis mole in
illo gigantum genere excelluerit, an verò,
quia penès eum fuerit apud eam gentem prin-
cipatus, non satis explicata res est. Audiemus
quidem eum alibi nominari, *Patrem Ænac*;
verùm hoc æquè de imperio, atque de generis
origine accipi posse, modò dicebam. Et, ut
superius quoque est à nobis expositum, viden-
tur *Ænaci*, à quodam viro nomine *Ænac*
potius prognati, quam ab Arba. Nam quòd
quidam *Ænac*, Arba vocatum dicunt, quia
quartus cum tribus filiis, Achiman, Sesai, et
Tholmai dominatum Hebrone habuerit, pueri-
lis mihi conjectura videtur. Rursus neque illud
expeditum est, an Arba hanc urbem primus
condiderit, quod sanè fieri non potest ut verum
sit, si fuit illorum gigantum pater, qui Josue
principatu vivebant (sed hoc suo loco videbi-
mus), an verò idcirco sit illius appellata urbs,
quia eam diù suo dominatu tenuit, quod mihi
videtur credibilis. Nam et R. Salomon illam à

Cham Noe filio exædificatam esse putat. Sed
ista subtilis atque accuratius persequi curiosi-
tas fuerit, cum sint per se obscurissima, et
propter maximam vetustatem prorsus inexpli-
cabilia. Quare his omissis, exponam paucis
quæ de hoc nomine, *Cariatharba*, in antiquis
Hebræorum commentariis, quæ illi nominant,
Bereschit Rabba, legi. Scriptum enim illic est,
ideò ab Arba, hoc est, quatuor, nomen isti
urbi esse, quia priscis seculis quatuor illic
viri pii habitaverint, Aner, Eschol, Mamre,
et Abraham, iidemque illic sint circumcisi.
Quatuor item matronæ celeberrimæ fame se-
pultæ, Eva, Sara, Rebecca, Lia. Et quatuor
Patriarchæ quoque, Adam, Abraham, Isaac,
Jacob; ad hæc, quia Abraham inde quatuor
reges insecutus perusserit. Sed piget referre
cætera. Sunt enim nimis multa, et parùm
firma. Quamvis non ignorem etiam divum He-
ronymum in eâ fuisse sententiã, ut putaret,
primum humani generis parentem Adamum
illic esse humatum. Quin presentem locum
sciens, ut videtur, in aliam sententiam est
interpretatus, quàm hebræa verba præ se fe-
runt, si modò ipse est latinæ tralationis auctor,
ut illam suam opinionem de Adami sepulcro
affirmaret. Sed quod ille de Adamo sentire
videtur, id in vetustis commentariis, quæ in
Cantica Salomonis scripta exstant, de Abra-
hamo explanatur à Judæis, qui ut ex homine
isto magno, Abrahamum efficiant, tam multos
asserunt illic nugas, ut datã operã ridiculi esse
voluisse videri possint. Illud tamen unum relatu
non est indignum, quod aiunt, Abrahamum
sub mediam conditi orbis ætatem, in hoc mor-
taliu[m] theatrum à Deo esse productum, ut
suã ipse virtute, et quæ ante fuissent, et quæ
post ventura essent secula veluti fulciret. Co-
lumnæ enim non in angulo quopiam domus,
sed in ipso collocari meditullio, quæ ædificium
sustineat. Certè suavissima illa placatoris Dei
vox, quæ spem salutis humano generi ostendit,
inde ab offenso per peccatum Numine, ab Abra-
hamo primùm clarior est audita atque aperitur.
Sed hoc hactenus, non est enim presentis loci.

Extrema hujus capituli pars: *Terra quiesce-
bat à bello*, explicata est à nobis in fine capituli
undecimi. Ideò autem hoc loco repetita est,
quia cum faciendæ divisionis narratio adhuc
per alias atque alias digressiones dilata sit,
nunc verò tandem ad eam tractandam acceda-
tur, monendum iterum fuit, nullos hoc tem-
pore usquam hostes fuisse reliquos, qui distri-
butionem belle impedirent.

CAPUT XV.

1. Igitur sors filiorum Judæ per cog-
nationes suas ista fuit: A termino Edom,
desertum Sin contra meridiem, et usque
ad extremam partem australis plagæ.

2. Initium ejus à summitate maris Sal-
sissimi, et à linguâ ejus quæ respicit me-
ridiem.

3. Egrediturque contra ascensum Scor-
pionis, et pertransit in Sina; ascendit-
que in Cadesbarne, et pervenit in Esron,
ascendens ad Addar et circuiens Car-
caæ,

4. Atque inde pertransiens in Asemo-
na et perveniens ad torrentem Ægypti:
eruntque termini ejus mare magnum.
Hic erit finis meridianæ plagæ.

5. Ab oriente verò erit initium, mare
Salsissimum usque ad extrema Jordanis;
et ea quæ respiciunt ad aquilonem, à
linguâ maris usque ad eundem Jordanis
fluvium.

6. Ascenditque terminus in Beth-hagla,
et transit ab aquilone in Beth-araba,
ascendens ad Lapidem Boen, filii Ruben,

7. Et tendens usque ad terminos De-
bera de valle Achor, contra aquilonem;
respiciens Galgal, quæ est ex adverso
ascensionis Adommim, ab australi parte
torrentis: transitque aquas quæ vocan-
tur Fons Solis; et erunt exitus ejus ad
fontem Rogel;

8. Ascenditque per convallem filii En-
nom ex latere Jebusæi ad meridiem, hæc
est Jerusalem; et inde se erigens ad ver-
tice[m] montis, qui est contra Geennom ad
occidentem in summitate vallis Raphaim
contra aquilonem.

9. Pertransitque à vertice montis us-
que ad fontem aquæ Nephthoa, et per-
venit usque ad vicos montis Ephron;
inclinaturque in Baala, quæ est Caria-
thiarim, id est, urbs Sylvarum;

10. Et circuit de Baala contra occi-
dentem usque ad montem Seir, transit-

CHAPITRE XV.

1. Voici le partage échu par le sort aux en-
fants de Juda selon leurs familles: Les limites
de leur pays sont depuis la frontière de l'Idu-
mée, en passant par le désert de Sin, vers le
midi, et s'avancant de l'orient à l'occident, jus-
qu'à l'extrémité de la contrée méridionale de
la terre de Chanaan.

2. Ce pays commence à la pointe de la mer
Salée, et à cette langue de mer qui regarde le
midi.

3. Il s'étend vers la montée du Scorpion,
et passe jusqu'à Sina. Il monte vers Cades-
Barné, vient jusqu'à Esron, monte vers Addar,
et tourne vers Carcaæ;

4. Et passant de là jusqu'à Asemona, il ar-
rive jusqu'à torrent d'Égypte, qui est le bras
le plus oriental du Nil, et se termine à la mer
Méditerranée, appelée la grande mer. Ce sont
là ses limites du côté du midi.

5. Du côté de l'orient, la tribu de Juda com-
mence à la mer Salée, et se continue tout
le long de cette mer jusqu'à l'extrémité où
elle reçoit le fleuve du Jourdain; et ainsi ses
limites orientales sont depuis cette langue de
mer qui s'étend vers le midi, en remontant vers
l'aquilon, jusqu'à l'endroit où ce même fleuve
du Jourdain entre dans la mer.

6. Sa frontière, du côté du nord, monte à
Beth-hagla, passe de l'aquilon à Beth-araba,
monte à la Pierre de Boën, fils de Ruben.

7. Et s'étend jusqu'à Débéra de la vallée d'A-
chor, vers le septentrion; elle regarde Gal-
gal, qui est vis-à-vis de la montée d'Adommim,
au côté du torrent qui regarde le midi; elle
passe les eaux qui s'appellent la Fontaine-du-
Soleil, et vient se terminer à la fontaine de
Rogel.

8. Elle monte par la vallée du fils d'Ennom,
au côté méridional du pays des Jebuséens, où
est la ville de Jérusalem; et de là montant
jusqu'au haut de la montagne de Moria, qui est
vis-à-vis de Géennom, à l'occident de Jérusalem,
et qui touche à l'extrémité de la vallée des
Géants, vers l'aquilon,

9. Elle passe depuis le haut de la montagne
jusqu'à la fontaine de Nephthoa, et s'étend
jusqu'aux villages du mont Ephron. Elle baisse
ensuite vers Baala, qui est Cariathiarim, c'est-
à-dire, la Ville-des-Forêts.

10. Et de Baala elle tourne vers l'occident,
jusqu'à la montagne de Seir, passe au côté du

que juxta latus montis Jarim ad aquilonem in Cheslon, et descendit in Bethsames, transitque in Thamma;

11. Et pervenit contra aquilonem partis Accaron ex latere; inclinaturque Sechrona, et transit montem Baala; pervenitque in Jebneel, et magni maris contra occidentem fine concluditur.

12. Hi sunt termini filiorum Juda per circuitum in cognationibus suis.

13. Caleb verò filio Jephone dedit partem in medio filiorum Juda, sicut praeceperat ei Dominus, Cariath-Arbe patris Enac, ipsa est Hebron.

14. Delevitque ex eâ Caleb tres filios Enac, Sesai et Ahiman et Tholmai de stirpe Enac.

15. Atque inde conscendens venit ad habitatores Dabir, quæ prius vocabatur Cariath-Sepher, id est, Civitas Litterarum.

16. Dixitque Caleb: Qui percusserit Cariath-Sepher et ceperit eam, dabo ei Axam filiam meam uxorem.

17. Cepitque eam Othoniel, filius Cenez, frater Caleb junior; deditque ei Axam filiam suam uxorem.

18. Quæ, cum pergerent simul, suasa est à viro suo ut peteret à patre suo agrum, suspiravitque ut sedebat in asino. Cui Caleb: Quid habes? inquit.

19. At illa respondit: Da mihi benedictionem: Terram australem et arentem dedisti mihi; junge et irriguam. Dedit itaque ei Caleb irriguam superius et inferius.

20. Hæc est possessio tribus filiorum Juda per cognationes suas.

21. Erantque civitates ab extremis partibus filiorum Juda juxta terminos Edom à meridie: Cabseel, et Eder, et Jagur;

22. Et Cina, et Dimona, et Adada,

23. Et Cades, et Asor, et Jethnam,

24. Et Ziph, et Telem, et Baloth,

mont Jarim, au septentrion vers Cheslon; descend vers Bethsames, passe jusqu'à Thamma,

11. Vient vers le côté septentrional d'Accaron, baisse vers Sechrona, passe le mont Baala, s'étend jusqu'à Jebneel ou *Jammia*, et se termine enfin du côté de l'occident par la mer Méditerranée, qui est la grande mer.

12. Telles sont les limites des enfants de Juda, de tous côtés, selon leurs familles.

13. Mais Josué, suivant ce que le Seigneur lui avait ordonné, donna à Caleb, fils de Jéphonné, pour son partage, au milieu des enfants de Juda, Cariath-Arbé, ville du père d'Enac, qui est la ville d'Hebron.

14. Et quelques années auparavant Caleb termina de cette ville les trois enfants d'Enac, Sesai, Ahiman et Tholmai, de la race d'Enac, qui y étaient restés.

15. Et montant de ce lieu il marcha vers les habitants de Dabir, qui s'appelaient auparavant Cariath-Sépher, c'est-à-dire la Ville-des-Lettres, parce que c'était là que les Chananéens conservaient leurs livres, et faisaient leurs études.

16. Et Caleb dit: Je donnerai ma fille Axa en mariage à quiconque prendra et détruira Cariath-Sépher.

17. Othoniel, fils de Cenez, et jeune frère de Caleb, la prit, et Caleb lui donna sa fille Axa pour femme.

18. Et lorsqu'ils marchaient tous ensemble, son mari lui conseilla de demander un champ à son père. Axa donc, étant montée sur un âne, se mit à soupirer, et Caleb lui dit: Qu'avez-vous?

19. Elle lui répondit: Donnez-moi votre bénédiction, et accordez-moi une grâce: vous m'avez donné une terre exposée au midi et toute sèche; ajoutez-y une autre où il y ait des eaux en abondance. Caleb lui donna donc une terre dont le haut et le bas étaient arrosés d'eau.

20. C'est là l'héritage de la tribu des enfants de Juda, qui lui fut divisé selon ses familles.

21. Or, voici les villes qu'il contient: Vers l'extrémité de la terre des enfants de Juda, le long des frontières d'Edom, du côté du midi, les villes sont Cabseel, Eder, Jagur,

22. Cina, Dimona, Adada,

23. Cades, Asor, Jethnam,

24. Ziph, Telem, Baloth,

25. Asor nova, et Carioth-Hesron (hæc est Asor),

26. Amam, Sama, et Molada,

27. Et Asergadda, et Hassemon, et Bethpheet,

28. Et Hasersual, et Bersabee, et Baziouthia,

29. Et Baala, et Iim, et Esem,

30. Et Eltholad, et Cesil, et Harma,

31. Et Siceleg, et Medemena, et Sensenna,

32. Lebaoth, et Selim, et Aen, et Remmon. Omnes civitates viginti novem, et villæ earum.

33. In campestribus verò, Estaol, et Sarca, et Asena,

34. Et Zanoë, et Engannim, et Taphua, et Enaim,

35. Et Jerimoth, et Adullam Socho, et Azeca,

36. Et Saraim, et Adithaim, et Gédérothaim, urbes quatuordecim, et villæ earum.

37. Sanan, et Hadassa et Magdal-gad,

38. Delean, et Masepha, et Jecthel.

39. Lachis, et Bascath, et Eglon,

40. Chebbon, et Leheman, et Cethlis,

41. Et Gideroth, et Bethdagon, et Naama et Maceda, civitates sedecim, et villæ earum.

42. Labana, et Ether, et Asan;

43. Jephtha, et Esna, et Nesib;

44. Et Ceila, et Achzib, et Marésa, civitates novem, et villæ earum.

45. Accaron cum vicis et villulis suis.

46. Ab Accaron usque ad mare: omnia quæ vergunt ad Azotum et viculos ejus.

47. Azotum cum vicis et villulis suis, Gaza cum vicis et villulis suis, usque ad torrentem Egypti: et mare magnum terminus ejus.

48. Et in monte, Semir, et Jether, et Socoth,

49. Et Danna, et Cariathseenna (hæc est Dabir);

25. Asor-la-ouvelle, et Carioth-Hesron; (qui est la même qu'Asor),

26. Amam, Sama, Molada,

27. Asergadda, Hassémon, Bethpheet,

28. Hasersual, Bersabée, Baziouthia,

29. Baala, Iim, Esem,

30. Eltholad, Césil, Harma,

31. Siceleg, Médéména, Sensenna,

32. Lébaoth, Sélim, Aën et Remmon, qui toutes font vingt-neuf villes, avec leurs villages. Ces villes et ces villages sont dans les frontières et sur les montagnes.

33. Mais dans la plaine sont Estaol, Sarca, Aséna,

34. Zanoë, Engannim, Taphua, Enaim,

35. Jérimoth, Adullam, Socho, Azéca.

36. Saraim, Adithaim, Gédéra, ou Gédérothaim, qui toutes font quatorze villes avec leurs villages.

37. Sanan, Hadassa, Magdalgad,

38. Délean, Masepha, Jecthel,

39. Lachis, Bascath, Eglon,

40. Chebbon, Léhéman, Cethlis,

41. Gidéroth, Bethdagon, Naama et Macéda, qui toutes font seize villes, avec leurs villages.

42. Labana, Ether, Asan,

43. Jephtha, Esna, Nésib,

44. Céila, Achzib, Marésa, qui toutes font neuf villes, avec leurs villages.

45. Accaron avec ses bourgs et ses villages.

46. Depuis Accaron jusqu'à la mer, tout le pays vers Azot et ses villages;

47. Azot, avec ses bourgs et ses villages; Gaza, avec ses bourgs et ses villages, jusqu'au torrent d'Égypte; et la grande mer la termine.

48. Et dans les montagnes, Samir, Jether, Socoth,

49. Danna, Cariathseenna (qui est la même que Darbi.)

50. Anab, et Istemo, et Anim,
 51. Gosen, et Olon, et Gilo, civitates undecim, et villæ earum.
 52. Arab et Ruma et Esaan,
 53. Et Janum, et Beththaphua, et Apheca,
 54. Athematha et Cariath-Arbe, hæc est Hebron et Sior : civitates novem, et villæ earum.
 55. Maon, et Carmel, et Ziph et Jota,
 56. Jezrael, et Jucadam, et Zanoë,
 57. Accain, Gabaa et Thamma, civitates decem, et villæ earum.
 58. Halhud, et Bethsur, et Gedor,
 59. Mareth, et Bethanoth, et Eltecon, civitates sex, et villæ earum.
 60. Cariath-Baal (hæc est Cariathiarim urbs Sylvarum), et Arebba, civitates duæ, et villæ earum.
 61. In deserto, Betharaba, Meddin, et Sachacha,
 62. Et Nebsan, et civitas Salis, et Engaddi, civitates sex, et villæ earum.
 63. Jebuseum autem habitatorem Jerusalem non potuerunt filii Juda delere; habitavitque Jebuseus cum filiis Juda in Jerusalem usque in præsentem diem.

TRANSLATIO EX HEBRÆO.

1. Fuit itaque sors tribus filiorum Jude, pro ipsorum prosapiis, apud fines Idumææ, desertum Sin, versus meridiem, ab extremitate austri. — 2. Habebantque suum terminum australem, ab extremitate maris Salsi, à linguâ quæ respicit meridiem versus. — 3. Et exhibit ad partem australem ascensus Accrabim, transibatque in Sin; et ascendebat ab austro ad Cades-barne: et transibat versus Hesron: ascendebatque ad Addar, et describatur Carcaam. — 4. Et transiens Asmonem, exhibit in fluvium Ægypti: erantque exitus limitis ad mare. Iste erit vobis limes australis. — 5. Limes verò ad orientem erat mare Salsum, usque ad extremum Jordanis. Terminus autem regionis aquilonaris, à linguâ maris (erat) ab extremo Jordanis: — 6. Ascendebatque terminus Beththaphua; transiensque à septentrione Betharabæ, ascendebat terminus ad lapidem Bohan, filii Ruben. — 7. Et ascendebat terminus Dabiram ex vallè Achor, atque versus aquilonem aspicebat Galgala, que sunt è regione ascensus Adumim, qui est ab austro torrentis. Transibatque terminus ad aquas En-semes: et erant ipsius exitus in En-rogel. — 8. Et ascendebat terminus per vallem filii Hennom, ad latus Jebusei, à meridie, ea est Jerusalem. Et ascendebat terminus in verticem montis obiacentis valli Hennom ad occidentem, qui est in extremo vallis Raphaim, versus septentrionem. — 9. Et describatur terminus à vertice montis, ad fontem Aquarum Naphthoæ, exhibitque ad urbes montis Ephron; et describatur terminus ad Baalah; ea est Cariath-Iaarim. — 10. Et revertebatur terminus à Baalah versus occidentem, ad montem Scir, transibatque ad latus montis Jaarim à septentrione, ea est Cheslon, et descendebat Beth-semes, pergebatur Thannan. — 11. Et excurreret terminus ad latus Accaronis versus septentrionem. Et describatur terminus in Secchron, transiensque montem Baalæ exhibit in Jabneel, fueruntque exitus ipsius ad mare. — 12. Porrò ter-

50. Anab, Istemo, Anim,
 51. Gosen, Olon, Gilon, qui toutes font onze villes, avec leurs villages.
 52. Arab, Ruma, Esaan,
 53. Janum, Beththaphua, Apeca,
 54. Athematha, Cariath-Arbe, qui est la même qu'Hebron et Sior, qui toutes font neuf villes, avec leurs villages.
 55. Maon, Carmel, Ziph, Jota,
 56. Jezraël, Jucadam, Zanoë,
 57. Accain, Gabaa, Thamma, qui toutes font dix villes, avec leurs villages.
 58. Halhud, Bethsur, Gédor,
 59. Mareth, Bethanoth, Eltecon, qui font six villes, avec leurs villages.
 60. Cariath-Baal, qui est la même que Cariathiarim, c'est-à-dire la Ville-des-Forêts, et Arebba, qui font deux villes, et leurs villages.
 61. Dans le désert, Bétharaba, Meddin et Sachacha,
 62. Nebsan, la ville du Sel, Engaddi, qui font six villes, et leurs villages.
 63. Mais les enfans de Juda ne purent exterminer les Jebuséens qui habitaient dans Jérusalem, et les Jebuséens ont habité dans Jérusalem avec les enfans de Juda jusqu'à aujourd'hui.

minus occidenti oppositus, erat mare magnum, et ora. Hic est terminus filiorum Jude, circumcirca, pro ipsorum stirpibus. — 15. Cæterum ipsi Caleb, filio Jephone, data fuerat pars inter filios Jude, secundum os Domini ad Josuam, ipsa urbs Arbe patris Encionorum, que est Hebron. — 14. Expulitque inde Caleb tres filios Enac, Sesai, Ahiman, et Tholmai natos Enac. — 15. Et ascendit illic ad habitatores Dabir; vocabatur autem Dabir olim Cariath-Sepher. — 16. Atque Caleb: Qui percuisset Cariath-sepher, ceperitque ipsam, ei dabo Achsam filiam meam uxorem. — 18. Gâm. Cepti illam Othoniel, filius Cenez, frater Caleb, deditque ei Achsam filiam suam uxorem. — 18. Gâm. que veniret ipsa (incitaverat autem illum ad petendum à patre suo agrum) demittebat se ex asino. At itaque ad illum Caleb: Quid est tibi? — 19. Dixitque: Da mihi benedictionem. Dedisti enim mihi solum australe: quare des mihi scaturigines aquarum, deditque ipsi scaturigines superiores et scaturigines inferiores. — 20. Hæc est hæreditas tribus filiorum Jude, in ipsorum stirpes. — 21. Erantque urbes ab extremo tribus filiorum Jude, apud fines Idumææ; in regione que ad austrum spectat, Cabseel, et Eder, et Jagur. — 22. Et Cina, et Dimona, et Adada, — 23. Et Cedes, et Hazor, et Jethnan. — 24. Ziph, et Telem, et Baaloth. — 25. Et Hazor, Hadattâ, et Cariath, Hesron, ea est Hazor. — 26. Amam, et Sama, et Molada. — 27. Et Hasar-gadda, et Hesmon, et Beth-phalet. — 28. Et Hasar-sual, et Beer-sabe, et Baziothia. — 29. Baala, et Jim, et Esem. — 30. Et Eltholad, et Cesil, et Horma. — 31. Et Siceleg, et Medemena, et Sensenna. — 52. Et Lebaoth, et Selhim, et Ain, et Remmon, omnes urbes viginti novem, et villæ earum. — 53. In humili, Esthalo, et Saraa, et Asena. — 54. Et Zanoë, et Engannim, Taphua, et ipsa Enam. — 55. Jerimoth, et Adullam, Socho, et Azeca. — 56. Et Saraim, et Adithaim, et ipsa Gedera, et Gederothaim, urbes quatuordecim, et pagi ipsarum. — 57. Sanan, et Hadassa, et Magdal-gad. — 58. Et Delean, et Masepha, et Jecthecl. — 59. Lachis, et Bascath, et Eglon. — 40. Et Chebbon, et Leheman, et Chethlis. — 41. Et Gideroth, Beth-dagon, et Nahama, et Maccoda, urbes sedecim, et pagi ipsarum. — 42. Lehna, et Ether, et Asan. — 43. Et Jephtha, et Esna, et Nesib. — 44. Et Ceila, et Achsib, et Maresa, urbes novem, et pagi ipsarum. — 45. Accaron et filia ipsius, et villæ ipsius. — 46. Ab Accarone, et versus mare, omnes que sunt ad latus Azoti, et pagi ipsarum. — 47. Azotus, filia ipsius et pagi ipsius. Gaza, filia ipsius, et vici ipsius, usque ad fluvium Ægypti, et mare Magnum, et terminus. — 48. In monte quoque, Samir, et Jether, et Socho. — 49. Et Danna, et Cariath-senna, hæc est Dabir. — 50. Et Anab, et Istemo, et Anim. — 51. Et Gosen, et Holon, et Gilo, urbes undecim, et pagi ipsarum. — 52. Arab, et Duma, et Esaan. — 53. Et Janum, et Beth-Taphua, et Apheca. — 54. Humta, et Cariath-Arbe, ea est Hebron et Sior, urbes novem, et pagi ipsarum. — 55. Maon, Charnel, et Ziph, et Jota. — 56. Et Jezrael, et Jucadam, et Zanoë. — 57. Haccain, Gabaa, et Thamma, urbes decem, et pagi ipsarum. — 58. Halbul, Beth-sur, et Gedor. — 59. Et Mareth, et Beth-anoth, et Elthecon, urbes sex, et pagi ipsarum. — 60. Cariath-baal, ea est Cariath-Iaarim; et ipsa Rebba, urbes duæ, et pagi ipsarum. — 61. In deserto, Beth-araba, Meddin et Sachacha. — 62. Et ipsa Nebsan, et Civitas salis, et En-gaddi, urbes sex, et pagi ipsarum. — 63. Et Jebuseus habitatores Jerusalem non potuerunt filii Jude expellere ipsos. Habitavitque Jebuseus cum filiis Jude in Jerusalem, usque ad hunc diem.

COMMENTARIUM.

Vers. 1 et seqq. — Fuit itaque sors tribus filiorum Jude, pro suis ipsorum prosapiis, etc. Semel iterumque coepta, sed adhuc interrupta divisionis narratio, ejus terræ que trans Jordanem jacebat, jam tandem continuatur. Sed priusquam explicare sacra verba aggrediamur, disserendum paucis videtur de iis que universè ad ipsam terræ divisionem attinent, præsertim cum ad eam hic abruptè accedat historicæ istius scriptor, illud unum superioris capituli initio præfatus, Eleazarum pontificem maximum Josuam, et capita patrum Israëliticæ gentis fuisse divisores, factamque esse sorte distributionem inter novem tribus et dimidiam. Illud enim vel inprimis requiret non oscitans lector, quo-

rum arbitrato partes istæ sunt factæ, de quibus nunc sortendum est. Nam ad Silentem certè, nihil agitur, nisi descriptis primùm ipsis portionibus. Tum illud, quo ritu, quoquo modo facta sit sortitio, et fuerint ulla tribuum inter ipsas prærogativa, an verò simul in unam hydriam omnium conjecta sint nomina. Igitur ad primùm quod attinet, apparet, istam Chanaanem non ante esse ab ullis metatoribus in certas partes divisam, de quibus partibus sortirentur inter se tribus, quam ventum ad Silentem est. Quapropter existimo, duas istas portiones, quarum altera Judæis, altera Josephitis jam sorte obveniet, rudiore quâdam designatione primùm ad sortendum

propositis fuisse, vel iudicio duodecim virorum divisionis faciendæ, vel communi omnium tribuum deliberatione, ut castra in Galgalis ab improvisis hostium incursionibus essent tutiora, cum parum etiam tum animi Israelitis ad adendum suam cuique hereditatem, esset, ut capite 18 audemus. A suo enim presidio, suisque dominis defensâ eâ parte, quæ ad austrum versûs posita erat, tum eâ quæ ad aquilonem, nullus aut ab oriente, aut occidente hostis timeri potuit, cum alterum latus vastum mare clauderet, ad alterum et Jordanis esset, et Rubenitæ, Gaditæ, atque Manassenses. Et versûs austrum quidem fuisse designatam omnem illam regionem, quæ inde à stativis ad deserta Sin et Cades, atque ad fluvium Egypti pertinet, ut mox describetur, porrecta inter duo maria, Mediterraneum et Mortuum. Similiterque versûs aquilonem, eam quæ inter Jordanem et idem illud mare Mediterraneum ab stativis extenditur usque ad Genesaram. Quamvis enim partes istæ majores non obscurè videntur, quàm pro æstimatione totius Chanaanæ, quæ inter novem tribus et dimidiam erat distribuenda, hoc est, quàm ut septem aliæ, his pares, ex reliquâ terrâ confici possent, tamen rudi hujusmodi, atque inchoatâ divisione tutanda nunc castra fuere, æquabilis autem universæ terræ partitio ad illud rejiciebatur tempus, quo menses miterentur, qui quantum superesset, accuratè atque exquisitè describerent. Neque enim, quantum certè apparet, hæc prior sortitio omni prorsûs jure possessiones illas adicebat iis quibus sorte cadebant. Et enim rei testimonio videntur esse illa imperatoris verba, quæ capite 18 facit, cum ait: *Judas manebit in suis finibus à meridie*, etc., quorum illic sententiam explanabimus. Jam verò an de istis duabus propositis portionibus sortitæ sint, ex æquo, tribus omnes, an verò solæ duæ et dimidia Judæorum et Josephitarum, quodam prærogativo jure, ut sic dicam, non satis constiterit possum. Posterius tamen mihi probabilis videtur. Nam cum partes, ut dixi, præter modum majores, factæ sint, et Judæi longè quamvis aliam tribum numero superarint, Josephitisque aut duplex, aut certè sequiportio debita fuerit, ratio aliqua, atque modus sic in istâ partitione habitus esse potest videri. Et ut demus Judæos, quamvis principatum ea tribus obtineret, tamen ex æquo cum aliis tribubus, sortiri debuisse, certè iniquum fuisset, si Josephitarum unica sors, ut cæte-

rarum singularum tribuum singulæ sortes, fuisset in urnam conjecta. Unius autem sortis, non duarum, casu, sive tractu suam istam totam hereditatem esse adeptos Manassenses et Ephraimitas, quam deinde inter se ipsi divisere, luculenter patefacient ea quæ proximo capite dicentur. Atque hæc sunt rationes, ob quas hæc mihi sententia ad veritatem propensior esse videatur; cæteroque facillè intelligo, admirabiliorem sortis casum iri visum, si omnium tribuum nominibus in urnam unam conjectis, commixtis, versatis, Judæ primùm extractum esse statuamus, et deinde Josephitarum.

Porro ad sortitionis ritum modumque quod attinet, nescio an eum non studio nobis occultarit ubique sacra historia, ne superstitionis imitaremur in rebus nostris. Illud enim unum non dissimulavit, pro foribus tabernaculi, tanquam in Dei conspectu, ductas esse sortes, nimirum ut sanctiores existimarentur. Sed doctores hebræi in eo libro, quo de hominum inter ipsos pactis variis agunt, qualla sunt, emptio, venditio, item societates, atque etiam de hereditatibus, hæc ferè de sortiendi isto ritu prodiderunt: Fuerunt, inquit, coram arcâ positæ uras duæ, in quarum alteram cum sortientium tribuum, in alteram descriptarum regionum nomina fuissent injecta, Eleazar pontifex maximus spectante senatu, et universâ Ecclesiâ, quassatis, et sursûm deorsum agitatâ uras, ex alterâ tribus cuiuspiam nomen, ex alterâ regionis, prout Dei arbitrium offerebat, cæcâ manu extraxit. Sic doct. hebræi quàm verè, nescio, certè probabilius, ut mihi quidem videntur, quàm Josephus. Hæc enim, quantum ex ejus verbis conjicio, opinatur, eam tribum, quam sors cumque priorem nominasset, optione aliquam ex propositis portionibus delegisse. Scribit enim, Judæos, sorte cadente, superiorem sibi Idumæam sumpsisse. Sed quæ sic fuerit sortium, et prædictionum sacrarum divina consensio? Profecto clament illic calumniatores, eam delegisse portionem quamque tribum, quam sibi à Jacobo destinatam intelligebat, cum sanctissimi viri iudicio omnes omnia tribuerent. Quapropter si omninò unica hydra est statuenda, quod ego verius esse puto, equidem regionum in eâ fuisse nomina dixerim, et hæc singillatim cuique tribui extracta esse, ut illæ, altera post alteram, pro ejusque prærogativâ, sortiebantur. Nam sanè in prius posterisque sortiendâ fuissetribuum inter ipsas prærogativam, mul-

ta sunt indicia. Videmus enim tribus Judaicæ sortem omnium exire primam, quia illa Rubenis loco princeps erat; deinde Josephitarum, quibus etiam ipsis Rubenis jus in parte concessum fuerat; deinceps verò cæterarum quæ ex liberis matris ortæ fuere, ac tandem earum quæ ex ancillis. Nam cur inter liberos non planè habita ætatis ratio sit, ut neque inter ancillarum filios, causam justam afferemus suo loco. Sed fruatur suâ quisque existimatione, modò ut ea sit sacræ litteris consentanea. Me certè vehementer et singulariter delectat, cum mecum recolo, seniculum illum Jacobum, eas regiones, quas neque ipse, neque ejus unquam majores, nisi precario, possederant, et à quibus etiam tum ipse exulabat, nuncupato testamento, non aliter atque patrios et avitos agros, inter suos liberos, admirabili fiducia, verbisque magnificentissimis partientem. Et cum porrò animadverto, illas, non ut videbantur, ridiculas, sed divinas prædictiones aptissime cadentibus sortibus ita comprobari, ut nihil casu aut fortuito factum esse appareat, increduliter confirmor, ut statum, nihil quod sacri vates nobis aut polliciti, aut minati sunt, tam vanum aut ludicrum videri debere, quin planè eventurum sit. Nimirum Dei consilium et voluntas, verbique divini veritas, nullo unquam casu labefactari possunt. Et de divisione hæctenus.

Porro vereor ne barbarâ ista locorum nomina, ex quibus pleraque omnis insequens divisionis narratio est composita, magnum lectori fastidium afferant, ut in quibus nullum esse operæ pretium videbitur, quando et urbes ipsæ quæ commemorantur, aliæ, quarum pars maxima est, funditus periire, aliæ prorsûs deformate agnoscì non queunt. Ad hoc, loca illa omnia à barbaris occupata jam, atque inessata, frequentari à nostris hominibus non possunt. Denique non solum confusis ad eam jam tribubus, ut nullum inter alias atque alios tribules superstitionem, multò aliter de iis, quæ sunt divinis litteris prodita et consignata, existimandum esse, quàm quæ profanis. Nam cum, teste Paulo 2 ad Tim. 3, 16, illæ sint *veritatis*, et quasi ipso Dei ore pronuntiate dictatæque, ad formandum hominem justum, atque integrum, eumque comparandum ad omnem profitemem,

quis dubitet, quin nihil otiosum, aut supervacaneum, nedum inutile, contineant? Scitissima est apud divum Chrysostomum comparatio, ab illis sumpta, quos Græci *εὐροκόλλαι* vocant, Latini cum Plinio, metallicos dicere possunt. Hi enim aridos atque steriles, ut videntur, montes non præterunt, quasi parùm fructuosos, sed in eos perlossos, cavatosque penetrant, vagantesque per silices, et glaream venas auri, argenti, æris, stanni, plumbi, aliorum metallorum, persequuntur atque rimantur, deinde cuneis malleisque ferreis passim, abrasos scrupos tundunt, lavant, urunt, molunt denique in farinam, ut per tantos labores, tantæque periculatæ, tandem aliquid metalli eliquent. quod totum brevi est periturum. Cur ergo ullum sacræ Scripturæ locum, quantumvis specie horridum, jejunum, siccum, prætermittimus inexploratum, cum nullus non sit, non dico auri, argenti, alius metalli, quæ omnis luxa caduæque materies est, sed celestium mysteriorum sancti ditissimus, si præcunte nobis Spiritu sancto penitus inspereximus, rimatæque altius fuerimus, tum, quæ se obtulerint, nicas apud animam verè pietate restantem, percoxerimus? Multi, inquit Chrysostomus, mechanicorum (sic enim vulgus hominum imperitum appellat, qui sumpto in manus libro, vel subducta numerorum ratio, vel nonnumquam contextus longior catalogus se offert, mox evolutis raptim multis paginis, ad alium locum, oculorum atque animi intentionem convertunt, et si fortè incensuræ, respondent, nihil aliud quàm nomina esse, neque fructuosum aliquid in iis quæ sic prætervolant, inesse. Sed, quid, inquit, turais, bone viri! nullane tibi verecundia est, dicere, eorum quæ ipse Deus loquitur, nullam esse cognitionis utilitatem? Atqui unam soli mechanicis tam essent sacrarum litterarum fastidiosi, quibus etiam sæpè noxium est, in illis esse nimium curiosus, quando hoc hominum genus suum iudicium, quod nullum de divinis sensus habent, ubique interponere, suo stare, Ecclesiæ nihil permittere volunt.

Sed ut ad barbarâ nomina revertar, Adamantius, vir in sacris litteris mirabiliter eruditus, ad eò non vult fastidiosè nomina ista legi, ut ipsis adumbratum esse celestis nostræ hereditatis exemplar statuât, oculorumque in ipsis mysteria esse posita, quam quæ possit vel sermo humanus explicare, vel mortales aures percipere, nimirum qualia Paulus tum audiebat, cum esset in tertiam usque cælum subductus. Sed plura ab ipso auctore petantur. Sunt

enim apud eum multa et lectu jucunda, et sua-
via cognitū. Ceterū quod multe istarum ur-
bium funditis interiēre, neque ipsa locorum
facies agnosci satis potest, quod Hebræorum
respublica dissipata est, et jam olim sublata
omne tribum discrimen, unde effecti videtur,
nihil referre prorsus, scire qui cuiusque limites
hæreditatis fuerint, ad ista, et si qua sunt
ejusmodi alia, in promptu est quod respon-
deam, esse quidem illarum rerum inutilem per
se cognitionem, at pro recte percipiendâ sacrâ
historiâ, non modò utilem, verum etiam nec-
cessariam. Etsi enim non omnium locorum in
Chananzâ situs habitusque quales fuerint in-
vestigari potest (est enim hoc fatendum apertè),
at celebriorum possunt bonis conjecturis pro-
babiliter inveniri, quorum si prorsus sis igna-
rus, fieri nequit, ut rerum memorabilium pri-
scis illis seculis gestarum rationem vel medio-
crem assequare. Igitur si non plus quàm insanæ
curiositatis damnamus eos, qui ad Livii, et
Cæsaris, Taciti, aliorum scriptorum commen-
tarios, et romanæ tyrannidis odiosa monimen-
ta rectius intelligamus, summo studio nituntur
barbara locorum nomina, quæ illi scriptores
pleraque corruptissima representarunt, qui-
buscumque conjecturis ad nostræ memoriæ
urbes, aliæque loca accommodare, certòque
definire, qui Brannovices, qui Tribores, qui
Segus ani, qui mille alii fuerint, in quâ tamen
re, ut zetatem consumant, certi aut prorsus
nihil, aut parùm admodum, assequantur, cur
nos pœniteat ea locorum vocabula expendere,
quæ integerrima sunt adhuc in sacris commen-
tariis conservata, atque illorum locorum per-
sequi cognitionem, quæ ad monumenta exor-
ditii æternæ salutis nostræ explicanda condu-
cunt? Verumtamen non est, quod exactam à
me Chananzæ totius chorographiam lector
hic expectet. Neque enim eam ego artem
profiteri possum, neque quemquam omnium
mortalium, qui usquàm sunt, post tot secula,
urbium singularum positiones ullis posse con-
jecturis ostendere existimo. Vehementerque
admiror, quâ fronte, vir ceteroqui doctus, Ja-
cobus Zieglerus, tot loca, in quorum notitiam
nullo indicio duci potuit, non aliter atque si
astrolabio, quod vocant, aut *exarchis*, ea di-
mensus esset, ausus sit, non modò suis gradi-
bus, verum graduum etiam minutissimis par-
ticulis, per longitudinem, latitudinemque de-
scribere. Ego verò, quod adhuc feci, præcipua
quæque loca, et ad sacræ historiæ intelligen-
tiam cum primis utilis, probabilibus, quoad

ejus à me fieri poterit, conjecturis conabor in-
dicare, ut et curioso lectori quadamtenus
faciam satis, et ad investigationem accuratio-
rem alios excitem commoveamque.

Igitur, ut ad sacrum textum veniamus, qua-
tuor primis versiculis describuntur fines aus-
trales hæreditatis Judaicæ tribus, qui iidem to-
tius Chananzæ sunt ex eâ parte: ut certè illa
à Mose in Numeris definita est. Inchoatur au-
tem descriptio ab eo angulo, qui orienti proxi-
mus est. Ibi que desertum Sin locatur, quâ id
parte est Idumzæ affine. Nam illuc usque ad
orientem versus solitudo illa vasta pertinebat.
Quod vel inde conjicias, quia Moses, cum trice-
simâ tertiâ mansione in hoc deserto consedis-
set apud Cades, mittebat allegatos ad regem
Idumzæ, petiitum Israelitis viam per ejus
ditionem. Maximo enim compendio illuc in
Chananzam pervenire potuissent, neque opus
fuisset mare Mortuum ambire. Sed longè aliud
esse hoc Sin, atque erat illud, in quo octava
castra fecerat Moses, videtur. Illud enim, Sin
per litteram samech, at hoc nostrum Sin, per
zade scribitur. Præpositio *לן*, pro *ל* postea est.
Sic enim est in Numeris. Illa, *versus meridiem*,
et, *ab extremitate austri*, prorsus idem significat,
hoc est, extimos fines australes describit. Qua-
propter, in Numeris, istorum duorum loco,
unum hoc scriptum est *לן* *תנע*, quod est, ac
si, oram australem dicas.

Porrò illud: *Habebantque terminum australem
ab extremitate maris Salsi, linguâ que respicit
meridiem versus*, explicatio est præceden-
tis versiculi, ostenditque descriptionem istam
inchoari ab extimo sinu maris Salsi, qui sinus
austro proximus sit. Atque hic rursus posterior
verborum complexio, prioris est *תנע*, idè-
quæ in Numeris ipsam paucioribus dic-
tum est, hoc modo: *Et erit vobis terminus aus-
tralis, ab extremitate maris Salsi, ad orientem*,
hoc est, esto vobis descriptionis initium ab
oriente, à sinu maris Salsi, quo ad austrum
finitur. Chaldæus pro, *lingua*, reddidit *לן*,
eoque vocabulo fortassis rupem aliquam signifi-
care voluit, quæ in illâ Mortui maris extre-
mitate extiterit, ut et Septuaginta, qui *לנע*
sunt interpretati. Ego verò linguæ verbum,
quando de mari dicitur, sinum potius signifi-
care dixerim, quo in continentem angustior pars
excurrit, linguæ specie. Sic enim Isaius quoque
videtur usurpasse, cum canit cap. 11, v. 15: *Et per-
det Dominus linguam maris Ægypti*. De eo enim
mari loquitur, nisi fallor, quod sinus arabici
pars citima, et tanquàm sinus est, atque lin-

guæ figurâ Ægyptum aluit. Et haud scio an
non etiam Chaldæus hanc habuerit opinionem,
cum verbo illo *לן*, linguam interpretaretur.
Certè Chaldæi *לן* interdum dicunt, aquarum
congestus, quales in illiusmodi angulis vi ven-
torum impulsu ad terram, ludere solent.

Cum porrò sequitur: *Et exibat ad partem
australem ascensus Acrabim*, producitur men-
sorius funiculus, ut sic dicam, ab illâ maris
Salsi ultimâ ad austrum orâ, tanquàm ab
oriente, sensim versus occidentem. Est autem
in Numeris, pro *לן*, hoc est, *exibat*, scrip-
tum, *לן*, circumducebatur, sive gyabat. Monet
autem R. Salomon tria ista verba *לן*, *לן*,
לן, quæ in istis descriptionibus crebrò usur-
pantur, ea, inquam, verba significare, normam
dimensionis aut introrsum, aut extrorsum si-
nuari, non prorsum rectâ duci. Et in presenti
quidem, inquit, dum ad ascensum, sive collem
Acrabim, hoc est, Scorpionum, trahitur ab As-
phaltitidis extremitate, flecitur extrorsum in
meridiem, sic ut collem Acrabim ab austro am-
biat, atque Judæorum hæreditati adficiat.
Equidem video plerosque chorographos, qui
Palestinam descriperunt, sic collocasse hunc
elivum Acrabim, ut æquilonarior sit, quam
ultima illa Salsi maris ora. Id si rectè ab illis
factum est, falsus est R. Salomon. Verum quan-
do ex Ptolomæi tabulis constat, Petram esse
australiorem multò, quam sit illa maris Mortui
lingua, atque inde efficitur, Cadesbarne quoque
australiorem esse, ut quæ sit Petræ affinis,
quod alibi diximus; profectò dispicere non
possum, quâ ratione queat elivus Acrabim esse
æquilonarior, cum iidem illi chorographi aus-
taliorem eum esse statuant, quam Cadesbarne.
Ceterum, cum Latinus reddidit: *Contra as-
censum Scorpionis*, in eo secutus est Septuagin-
ta, qui, quod est hebraicè, *לן*, ab austro, le-
gisse videntur, mutatâ unâ literâ, *לן*, dix-
erunt enim, *ἀντιπρος*, hoc est, *contra*. Similiter
eosdem imitatus est ille, cum *Sina* diceret, di-
cendum enim erat explicatis in *Sin*. Nam in
verbo *לן*, *Sina*, littera he vim habet præpo-
sitionis. Equidem existimo hic nomen *Sin* loci
cujuspiam celebris propriam appellationem
esse, à quo magnum illud desertum nomen ac-
ceperit.

Cum porrò sequitur: *Et ascendebat ab austro
ad Cadesbarne*, pergitur nonnihil ab austro ad
septentrionem, cui declinationi argumento est,
ascendit verbum. Loca enim æquilonariora,
pro altioribus habentur, quia ad mundi verti-
cem, quem solum arcticum vocamus, videntur

accedere. Posset tamen hæc etiam de hebraicis
verbis sententia exprimi, ipsam dimensionis
lineam ambivise latus australe Cadesbarne; et hæc
intra Judæorum fines collocasse. Erat enim hic
locus quantum certè de Mosis verbis
quæ capite primo Deuteronomii vers. 20, fa-
cit, conjici potest, terræ promissæ pars, sed
extima. Est autem ferè omnium sententia, hanc
Cadesbarne longè dissitam fuisse, ab illâ Cades,
ad quam tricesima tertia castra, in solitudine
Sin fuere posita. Videntur enim decimâ quintâ
mansione Israelitæ ad Cadesbarne consedis-
se. Sed quando incertis admodum, et perplexis
gyris, per inviam solitudinem Pharan circum-
ductos esse constat totis illis 18 mansionibus,
non est profectò incredibile, ut nomen, ita et
locum unum eundemque esse, apud nobilem
illam urbem Petram. Idque etiam Chaldæus
opinatus esse videtur, qui pro utràvis Cades,
reddidit *Recem*, de quo verbo dixi alio loco.

Porrò Eson nominatur inferiùs etiam Asor.
Sed est ista Asor toto cælo diversa ab illâ nobili
urbe Galilææ, de quâ supra locuti sumus. Ne-
que verò etiam ad Adar, aut Carcaa, celebres
urbes sunt. Quare posterior in Numeris pro-
missio est. Symmachus per ejus nomine,
reddidit, *גן*, terram, quasi non esse loci certi
proprium putaverit. Significat enim Careæ,
Hebræis, solum, fundamentum, fundum. Jam
verò Asmon, nescio an non is locus sit, in
quo vicinisimè sextis castris manserunt Is-
raelitæ. Scio equidem eum locum per litteram
he initio scribi, hunc per ain, sed solent ista
duo elementa inter se commutari interdum,
ut alibi diximus. Illud minùs expeditum vide-
tur, qui potuerint post tam multas mansiones
non longius esse progressi. Ista enim nostra
Asmon propè abfuit ab illo parvo Nili brachio,
quod dixi apud Rhinocoluram exire in mare
Mediterraneum. Sed certum est, per inexplic-
abiles illos ambages, occæcatis suis peccatis,
rursus, prorsum, obræssæ, ut planè credi-
bile sit, ad eandem mansiones sæpius esse
reversos. Summa igitur istius descriptionis
hæc est, australes Judaicæ hæreditatis fines
inchoari ab extremitate maris Salsi, quâ id ad
austrum desinit. Atque inde sensim versus oc-
cidentem tendi, primò ad elivum Acrabim,
inde ad Cadesbarne, deinceps ad Eson, ulte-
riùs ad Addar; inde porrò gyrare ad Carcaam;
ex Carcaam Asmonem; ab Asmone incidere in
Nili parvum brachium, atque cum eo desinare
in mare Mediterraneum, haud procul ab Rhi-
nocolurâ. Est ergo istorum finium longitudo,

universum illud intervallum, quod ab extremitate Asphaltitidis ad Rhinocoluram usque patet. Sunt quidem qui Mortuum mare à Mediterraneo abesse dicant quadraginta duntaxat passuum millia. Quod fortasse verum est, quà proximè. At ego propter multiplices gyros atque varios recessus, tum etiam quia maris Mediterranei litus continuò in occidentem retrocedit, presertim post relictam Gazam ad Ægyptum vergens, longè majus esse puto, quod modò emensi sumus, spatium.

Porrò illa verborum clausula: *Isto erit vobis limes meridionalis*, apostrophen continet, ut videtur, absurdam. Sed alludit, opinor, commentarii istius scriptor ad illa verba, quibus in Numeris hi ipsi fines sunt descripti. Alloquitur enim illic Moses Israelitas. Septuaginta pro secundâ personâ, posuêre tertiam, tanquam עֲלֵיכֶם, pro עֲלֵי, legerint, et hanc personarum enallagen etiam Kimhi probat.

VERS. 5. — LIMES VERÒ AD ORIENTEM, ERAT MARE SALSUM, etc. Descriptis limitibus australibus, ostenduntur orientis fines tribus verbis, ipsum scilicet mare Salsum, hoc est, Asphaltitidis lacus, ab eâ ejus extremitate, à quâ aspiciantur oram australem, usque ad eam, quâ recipit Jordanem. Extremum enim Jordanis, dicitur ejus fluminis ostium, quod cum fœdis Mortui maris aquis se admisceat. Quare absurdè Symmachus, illud קִינֵר, in initium interpretatur. Sunt enim fluviorum ostia, fines, non initia. Est autem istam ejus maris ab austro in septentrionem longitududo, si Josepho credimus, stadiorum quingentorum et octoginta. Nam latitudo, ut idem ait, non amplior est stadiis centum quinquaginta. Sed ista, atque insuper alia multa de hoc lacu, admirabilia profectò, et scitu jucunda, ab eo auctore petantur; descripsit enim satis accuratè libro 5 Antiq. capite 5.

Porrò tertii limitis, qui ad aquilonem Judeos ab aliis distinguebat tribus, descriptio est omnium operosissima, propter urbium multitudinem videlicet, et cæterarum tribuum confinia; Judeos enim prorsus ab aliis tribus distinctos esse oportebat, cujus rei causam, justam, opinor, supra attuli. Hanc ergo finium designationem auspicatur ab ostio Jordanis, hoc est, ab extremitate maris Salsi, quâ terminaverat fines orienti oppositos, ac inde progreditur sensim, ad occidentem versus, usque ad mare Mediterraneum. Est autem illud in sacris verbis animadvertendum, ascendendi sermonem ferè usurpari, usque eò dum ad

Jerusalem perventum est, inde verò, descendendi: unde conjectura probabilis sumi potest, illam urbem excelssissimo existisse loco. De vocabulo lingue dixi nuper. Profectò vix credibile est, et in australi illâ maris istius extremitate, et rursus in aquilonari hæc, rupem aut scopulum fuisse, quem lingue verbum significarit, sinum autem utrinque fuisse, certum est. Igitur, ut paraphrasticè sacra verba explicem, fines aquilonares Judæorum, ab Jordanis ostio inchoati, ascendebant Beth-Haglam, eaque à dextris, hoc est, foris, relictâ, transibant Beth-Arabam, in longitudine positam urbem. Et hanc intrò recipiebant, sive ambiabant à septentrione. Hinc ascendebant ad Eben, hoc est, lapidem, Bohan. Inde ascendebant Dabir ex valle, sive, ut Chaldæus interpretatur, planitie, aut campo Achor. Quippe ea vallis, sive is campus porrigebatur usque inter Dabir et Eben-Bohan. Et hinc ad septentrionem, hoc est, à dextris, conspiciantur Galgala, aut, ut R. Salomon hunc locum explanat, post Dabir, cum è regione Galgalorum ventum esset, spectabant fines, hoc est, protendebantur, versus septentrionem, usque ad Galgala. Et hæc sententia congruentior est iis verbis, quibus ista loca depinguntur capite 18. Porrò Galgala obiacebant elivo, sive ascensui Adommim, qui elivus est à parte australi torrentis, aut convallis. Jam verò, relictis ad dextram Galgalis, producebantur isti fines ad aquas En-Semes, id est, fontis, aut oculi Solis, exercebantque in En-Rogel, hoc est, fontem Fullonis, cum declinarent nonnihil in aquilonem, ut ex descriptione finium tribus Benjamin constat. Porrò ab isto Fullonis fonte ascendebant per vallem filii Hennom ad latus australe Jebusei, ea est Jerusalem, sic ut Jebuseum excluderent, ascendebantque sursum in verticem, aut, ut capite 18 scriptum est, ad oram ejus montis, qui objacet valli Hennom ab occidente, quæ vallis, sive potius, qui mons (est enim anceps verborum constructio) erat in extremitate vallis, sive, campi Gigantum. Porrò à vertice istius montis deinceps flectebantur obliquè ad fontem aquarum Naphthoe, atque illinc procrebant ad urbes montis Hebron, unde gyabant ad Cariath-Iaarim, hoc est, urbem Sylvarum, quæ Baala quoque dicebatur. Post istos gyros proferebantur à Baala rectâ versus occidentem, ad montem Seir. Inde producti juxta montem Jearim, hoc est, urbem Chesalon, eoque monte intrò recepto, descendebant Beth-Semes, hoc est, Solis do-

num, inde porrò Thamnam, de Thamná procrebant ad latus aquilonare Accaronis, et hæc ad sinistram relictâ, hoc est, intrò receptâ, gyabant in Sechronam, atque præterito monte Baalz, exibant in Jabneel, ac tandem desinebant in mare Mediterraneum.

Jam verò ut locorum nomina explicemus, quæ sunt in hoc aquilonari tractu commemorata, Beth-Hagla, quæ ad Benjamitarum hæreditatem pertinet, aberat ab Jordanis ostio, circiter horæ unius itinere, ab Jerichunte, duarum. Eusebius libello de Locis hebr. dicit, tertio ab Jerichunte lapide, secundo ab Jordane. Existimatum est, hanc fuisse aream Atad; ad quem locum prosecuti sunt Ægyptii funis Jacobi, quod mihi non fit verisimile, neque enim illac iter erat ex Ægypto Hebronem. Nominis explicatio est, *domus obsidionis*. Porrò Beth-Araba, hoc est, *domus solitudinis*, à situ nomen habet; posita enim erat in vastâ solitudine, in quâ putant nonnulli divum Hieronymum aliquot annos duriter vixisse, et pietatis studia coluisse. Chaldæus et Symmachus campestem domum interpretari maluerunt. Nam etiam æquabilem locum subjeci vocabulo, עֲרָבָה, diximus alibi. Sed illud alterum probabilius est. Nam annumeratur ista urbs cum illis que in deserto exstabant. Quamquam autem hic Judæis adscripta sit, tamen post assignabitur etiam Benjaminitis, quippe hæc duæ tribus in confinio positas urbes nonnullas videntur communi jure tenuisse, de quâ re loco idoneo plura dicentur. Eben-Bohan, ac si dicas lapidem Bohanis, videtur hoc nomen accepisse, à quodam Rubenitâ, qui Bohan fuerit appellatus, ex quo efficitur, recentem esse appellationem. Nempè is perpetuus ferè sacramentum rerum scriptoribus mos est, ut recentissima quæque nomina usurpent, vetustiora, nisi locorum celebriorum, dissimulent silentio. Porrò Dabir hæc, tertia est. Longè enim diversæ sunt, illa propè Hebronem, et altera cis Jordanem, apud Jaboc. Hæc enim non procul ab Jerichunte abest. Septuag. pro דַּבִּירָה, videntur paragrammatismo decepti legisse, דַּבִּירָה. Nam interpretantur hunc locum: *Ascendebat terminus ad quartam partem vallis Achor*, ut fortè habent emendati codices. De valle, aut campo Achor, diximus, cum de Achanis supplicio ageremus. R. Salomon in hanc sententiam interpretatus est ista verba, ut dicat, funiculum ductum esse inter lapidem Bohan et Dabir, per vallem Achor. Id si est ita, et sanè præ se ferre videntur hebræa verba,

conficitur, istam sive vallem, sive campum Achor (est enim vocabulum אַחֹר anceps) haud universum fuisse aquilonarem urbi Jerichunti, quod libello de Locis hebraicis videtur esse proditum. Esset enim aliqui Jericho Judæis inclusa finibus, quam certum est, Benjamitarum fuisse. Quam etiam illi, qui loca ista adierunt, referunt, vallem Achor australem esse Galgalis. Unde conjicere licet, vallem istam aut campum ab austro in septentrionem longiusculè porrectum jacere, versus Acrabitinam toparchiam. Quòd porrò memorantur isti fines aspexisse Galgala versus septentrionem, id explicatis scriptum est, dum ostenduntur fines Benjamitarum, nempè, eos se sinuasse in septentrionem usque ad Galgala. Aspiciere igitur, pro attingere quidem, sed tamen non amplecti, neque intrò recipere, dictum est. Sunt qui existimant, diversa esse hæc Galgala, ab illis, in quibus multo tempore stativa castra posita mansere, cui rei argumento etiam non solum situs ipse videtur esse, cum hæc vicina elivo Adummim stanturum, verum etiam nomen ipsum, quod, capite 18, non גַּלְגַּל, est, sed גַּלְגַּלִּים. Nam clivum Adummim certum est inter Jerusalem existisse et Jerichuntem. Illa autem altera Galgala propius quam Jerichuntem abfuisse ab Jordane. Memor enim divus Hieronymus suam etiam memoriam, loco illi Adummim fuisse nomen, quasi rufos dicas, propterea quòd sæpè illic viatores, sancti à latronibus, sanguine ruberent, atque eum ipsum esse, ad quem alludit Christus, cum parabolâ utitur, de homine qui inter Jerusalem et Jerichuntem incidit in latrones. Aberat autem Adummim circiter quatuor horarum itinere ab Jerichunte. Cæterum in illo verborum ambitu: *Qui est ab austro torrentis, sive convallis, ambiguum est relationis pronomen, spectetne ad ascensum Adummim, an ad Galgala; ego ad propinquius retuli, Latinus ad Galgala; Zieglerus existimat, verbum גַּלְגַּל, torrentem significare, eum ad quem Elias à corvo pastus est. Is autem est Carith. Mihi magis fit verisimile, convallèm hoc loco dici, inter montes illos positam. Neque enim à quoquam proditum literis memini, esse propè Adummim ullum torrentem, quamvis multi loca illa et viderint, et mentione attigerint.*

En-Rogel, hoc est, fontem Fullonis, scripserunt quidam, positum fuisse in valle Gehennom. Id si ita est, debet illud: *Et ascendebat terminus vallem filii Hennom*, in aliam interpretari sententiam, tanquam ommissa sit, et

suggerenda præpositio, ex, vel, per: *Ascendebat terminus ex valle, vel, per vallem filii Hennom.* Cæteroque sacra verba, ut scripta sunt, hoc videntur sensu accipienda, ut existimus, designationem istorum finium factam fuisse ab En-Rogel, versus, ut secundum vallem filii Hennom. Nam certa res est, istam vallem ad dextram extra hos limites relictam esse, nisi si quis contendat, dimidiatam pertinuisse ad Judæos, et Benjaminitas. Fuisse autem En-Rogel proximè ad urbem Jerusalem, conjici certò potest, de epulo illo regali Adoniae filii Davidis, quod is apud illum fontem fratribus sociisque suis dabat, cum illù usque tubarum crepitus, et urbis plausus de creato Salomone rege exaudiretur. Cur autem à fulone nomen fons iste habuerit, obscurum est, et incertum. Fortassis exceptæ elicibus ejus aquæ fullonum officinis serviebant. Porrò Ge-Hennom, Vallis Hennom, locus fuit suburbanus, olim amœnus admodum, et Cedronis aquis riguus. Eaque amenitas multorum fuit seclerum occasio, ut fieri assolet in celeberrimarum urbium vicinis. Sed Dei observantissimus rex Josias, cum nefarias superstitiones non ferret, fœdis cadaveribus, atque aliis sordibus delicias illas contaminavit, et inprimis eam vallis partem, quæ Topheth appellabatur, à tympanis, cum ille vivos suos Liberos Deo Moloch sacrificarent impij parentes (unde etiam vallis Occisionis) ab Jeremiâ vocatur, atque ad tympana interim saltarent, ne miserabilis ejulatus immanes aures lacesseret. A quâ nefariâ carnificinâ factum fortassis est, ut Ge-Henna infelix animorum post mortem conditio diceretur, sicut et Topheth apud Isaiam. Meminit etiam Jeremias istorum locorum, et impie parentum crudelitatis. Sed nunc hæcenus.

Porrò Jebus et Jebusæum vocatam esse olim Jerusalem, nomine filii Chanaanis, testatissima res est, et pervagata. Sed unde dicta tandem Jerusalem sit, exposuimus alibi. Vallis aut campus Replaiin, aut Gigantum, propè ad Jerusalem pertinet, quantum certè ex iis apparet, quæ in Regum historiâ commemorantur de eadè, quâ Philisthæos illuc excurrerent occidit David. Videtur autem ad meridiem versus ab Jerusalem planities illa sic porrecta jacuisse, ut extremitas ipsius æquilonaris, propè abesset ab orâ vallis Hennom, ea quæ ad occidentem spectabat, atque ibi montem illum existisse, cujus hic mentio est, et quem, nescio quâ conjecturâ ductus Zieglerus, Achaldema fuisse, nihil dubitans, statuit.

Quem autem ego suspicor esse, dicam in finibus Benjaminis. Credibile autem videtur, istum campum Gigantum versus meridiem pertinuisse ad Eleutheropolim usque, atque ejus partem fuisse eam quæ Eusebii memoriâ Sephela, hoc est, æqualis Campus vulgò vocabatur. Verbum *שפלה*, de quo nuper pauca, interpretantur Judæi perique omnes, agi in obliquum, gyrare, circumire. Septuaginta plerumque, excurrere, atque etiam Aquilas. Ego verò existimo, id esse, quod nos, describere, figurare, et ductis lineis designare dicimus, cum certum sit, *שפלה*, significare formam cujusque rei, et figuram. Porrò de fonte Naphthoa, nescio an ulla alibi in sacris litteris mentio sit. Monet quidem R. David Kimbi, apud veteres Hebræorum scriptores, hunc fontem vocari Fontem Etam. Ego verò, cur enim non fatear? nihil me de hoc fonte meminisse legere. Scio equidem, Etam, oppidum in Judæa aut Simeonis hæreditate fuisse, quod Roboam Salomonis filius, pro tutando adversus Jeroboam regno, muniebat. Sed quòd illic fons Naphthoe fuerit, id verò non est verisimile. Sed neque de monte *שפלה* aliquid compertius habeo, nisi hoc nomine urbem fuisse, quam Abia rex Judææ, victo Jeroboam, recepit. Ab eâ an iste mons sit appellatus, nescio. Suspico equidem certè, et quidem eò magis, quia memoriâ proditum est, in Paralipomenis, habuisse eam urbem in sua ditione vicis, aut municipia; hic autem non unius modò urbis, sed urbium, numero plurali, mentio fit. Nam *שפלה*, et vici, interdum urbes dicuntur. De Baala et Cariath-Iaarim, dixi supra. Jam verò mons Seir iste, toto caelo diversus ab illo est, qui ab hirsuto Esau nomen hoc accepit, in Idumæa existens. Suspico autem hunc à sua comâ Seir esse appellatum, sicut et vicinum montem *שפלה*, à sylvis, quibus obsitus fuerit. Dicitur autem hic flecti terminus in occidentem, ut existimat probabiliter R. Salomon, quia, cum inde ab illo monte, quem obiacere valli Hennom dicebamus, adhuc excurreret obliquè versus septentrionem, jam tandem rectâ in occidentem dirigitur. De Chalon, id modò proditur libello de Locis hebr. vicum esse prægrandem in finibus Eliæ, hoc est, Jerusalem. Sed credibile est, illam urbem parvo abfuisse loci intervallo à Cariath-Iaarim, tamen paululum versus occidentem. Certum enim est, utramque apud montem Iarim existisse, et quidem Chalonem, ad latus æquilonare, quæ fortassis hoc nomine dicta est, quia tanquam

ille hæreret in ejus montis latere. Rursus Beth-Semes quoque non longè abfuisse à Cariath-Iaarim, tum Josephus auctor est, tum de historiâ receptæ à Philistinis sacra: arcæ satis conjici potest. In libello de Locis hebr. locatur Beth-Semes decem millibus passuum ab Eleutheropoli, versus Nicopolim, contra orientem. Burchardus verò, distare eam à Cariath-Iaarim affirmat passuum quinque millibus ferè ad austrum versus. Porrò de Thammâ, à quâ Thamnica toparchia nomen posteris temporibus accepit, hoc prodidit Euseb. libello de Locis hebr. superesse prægrandem vicum eo nomine in finibus Diopoleos, quâ itur Eliam. Ut autem eam præsens descriptio ostendit, recedebat à Beth-Semes ad occidentem. Similiter atque etiam Accaron, quæ urbs in eadem illâ toparchiâ exstabat, sed à Beth-Semes aberat longius, quam Thamma, nimirum decem millibus passuum ab illâ dissita. Equidem propemodum in eâ sum sententiâ, ut putem, Accaron illic loci ferè existisse, ubi nunc Geth ostenditur, et posteros istarum duarum urbium nomina inter se commutasse. Nam ante, sacris etiam verbis, animadvertimus Accaronem supra Geth collocari. Quantum de eâ re non ausim adhuc cum quoquam magnoperè pugnare. De Sechronâ porrò, et monte Baale, nihil satis compertum habeo. Sed Jabneel, quin sit duarum Jamniam altera, nihil dubito. Nam solent Græci litteram beth, in suum mu sæpè convertere. Sitæ enim erant ambræ Jamnes, sive Jamnia, inter Diopolim et Azotum. Strabo maritimam Jamniam, *Ἰαμνία*, vocat, hoc est castellum, aut pagum, vel certè oppidulum, factique ab eâ ad Ascalonem stadia ducenta, et Gadaram interponit. Sed nostram Jabneel eam fuisse Jamniam apparet, quæ maritima erat, non autem quæ intus, ut Plinius loquitur, exstabat. Atque hic, cum ab Jordanis ostio, sive ab Asphaltitidis capite, ad mare usque Mediterraneum perventum sit, absoluta est designatio finium æquilonarium hæreditatis Judaicæ. Porrò fines occidenti, tribus ostenduntur verbis, quippe quos mare Magnum, hoc est, Mediterraneum, quo nullum attingit Chanaanæ majus, designabat suo litore, sive suâ orâ, quantum est spatium videlicet à Jabneel usque ad ostium fluvij Ægypti, in quo desinebant limites australes, quem Nilî derivatione factum esse diximus.

VERS. 15. — CETERUM IPSI CALEB FILIO JEPHONÆ DATA FERBAT PARS, etc. Patefacit hic Josus, Josuam, et senatum, non temerè Calebi

oratione inductos fuisse, ut ei Hebronem extra sortem petenti concederent, sed jussu et oraculo Dei eos id fecisse. Cur autem ista de exterminatis Calebi fortitudine gigantibus narratio ad hunc locum adhiberetur, cum gesta sit ea res, ut probabiliter dixisse videmur, post Josuæ obitum, hanc afferat causam R. Levi F. Gersonis, ut intelligamus, dum ista legimus, neque Dei promissa, neque Calebi spem frustra fuisse. Hæc etiam illud addi possit, Achisæ dotem, ad cujus mentionem nos istius series narrationis ducit, ad divisionis materiam pertinere. De Ænacinis satis multa ante. Apparet quidem ex hoc loco, Arbam fuisse parentem Ænac. Injussu verò filios fuisse Sesai, Ahiman, et Tholmai. Verum si quis id negare velit, facile dicat, nomen, Ænac, pro gente Ænacinorum esse positum, et parentis vocabulo etiam principatum subjeci. Equidem certè propè statuerim, Arbam fuisse patrem Sesai, Ahiman, et Tholmai, à quo Hebron Cariath-Arbæ olim dicebatur, at Ænac universi istius hominum generis primum auctorem. Sed in rebus tantâ vetustate obscuratis, temerarium fuerit, quod non satis exploratè perceptum cognitumque est, id sine ulla dubitatione velle defendere. Neque verò esset, si illud affirmatè defendere, quod mihi obiceret aliquis, prisicum illum virum Arbam, parentem eorum gigantum esse non potuisse, quos certum est ad Josuæ usque tempora vixisse, cum eos speculatores apud Hebronem viderint, atque Calebus tandem exterminarit. Ego enim prorsus in eâ sum sententiâ ut putem, quod nominatim, de Sesai, Ahiman, et Tholmai scriptum, vel in Numeris, vel hoc loco est, id de illorum trium gigantum posteritate esse accipiendum, similiter atque Israelæ, pro Israelitis, dicere sæpè solemus. De Dabir, diximus supra. Tradunt doctores hebræi, ubi de alieno cultu descriptant, Dabir Persis id esse quod Hebræis Spher, hoc est, litteras et libros significare, atque ideo pro prisico nomine, Cariath-Spher, urbem istam esse dictam à Persis, Dabir. Rursus ubi de non commutandis sacrificiis disputant, ahi, Othonelem legis doctrinam, jam tum exulescentem, post Mosis excessum, instauravisse ingenii sui acumine, ad istam urbem, atque ideo esse vocatam Cariath-Spher, id est, Litterarum urbem. Ita isti nunc hoc, nunc illud oscitantes hallucinantur, ut quæque, non judicio, sed casu aliquo, aut certè somnio, in mentem veniant. Quid enim hic Persis fuit rei? et quis nescit olim ante

Othonielis memoriam id urbi nomen fuisse? Quid si in his rebus conjecturis ut non firmissimis licet, dicam quod fortasse videatur probabilius, appellatam esse olim Cariath-Sepher, hoc est, Litterarum, aut Librorum urbem, quia priscorum patrum veluti archivum, id est, tabellarium fuerit, in quo multa vetustatis monumenta, post orbis diluvium, reposuerint, cum in vicinâ Hebrone homines illi primi habitarent. Est enim Hebron Babræ propinqua urbs, antiquior Tani Ægyptiorum, annis septem, ut diximus, hoc est, omnium urbium vetustissima. Et sanè huic rei vehementer congruit ipsum quoque nomen Dabir. Significat enim id, locum secretissimum, et veluti sacrosanctum, atque penetrabile adytum, qualia profectò habentur *בְּדַבְרֵי*, et tabellaria. Atque haud scio, an non Chaldaeus hoc ipsum dicere voluerit, cum pro, Cariath-Sepher, redderet, Cariath-Arche. Mihi certè verbo, *אָרְכָיִם*, Græcorum *ἀρχαίων* videtur representare ille voluisse. Nam principes, quos Judæi eo vocabulo esse significatos putant, in *אֲרִיִּים*, et, *אֲרִיִּים* à Chaldeis vocantur, tanquam *ἀρχαίους* dicas. Sed satis multa de re obscurâ et incertâ. Cur autem istud oppidum etiam, Cariath-Sena vocatum sit, dicam inferius, si volet Deus. Neque enim cum illis adhuc sentire possum, qui à spinarum quodam genere nomen hoc ei esse impositum putant. Jam verò illud quoque nobis est disquirendum, cur Calebus filiam desponderit ei qui Dabir expugnavit. Neque enim credibile est, virum fortissimum, et qui certissimam in Deo fiduciam nuper habebat collocatam, præ turpi jam ignaviâ, aut diffidentia, ex alius hominis viribus pendere spe, præsertim maximâ nunc belli difficultate superatâ, post pulsos Hebrone gigantes. Doctores hebraei igitur, libro de Jehu, ad hunc fortè locum delati, dicunt, hujus generis vota atque promissa, ut temeraria, esse vitanda. Eventum enim, inquit, interdum quidem feliciter, at sæpè secus. Adjunguntque sacræ narrationis exempla aliquot, de Eleazaro Abraham servo, uxorem herili filio veluti augurante. Et enim non animi aut corporis vitia turpificata puella, sed Rebecca omnibus bonis dotibus ornatissima est oblata; tum de Sautè filiam suam promittente ei qui Goliathum interimeret; huic enim David obtigit gener, quo nemo potuit melior; denique de hoc Calebo, cui vir fortissimus Othoniel gener contigit; postremò de Jephthe, cui sacrificium omnium tristissimum occurrit. Eadem ferò

scripta exstant in Levitico Rabba. Et rectè illi, abstinendum esse ab inconsultis promissis, censent. Ego verò, ut cum Eleazaris sanctâ divinatione hoc Calebi factum conferri aliquo modo posse fatear, nullâ tamen in re voto Jephthe esse simile existimo. Nam de Sautis promissis, quod adferunt, equidem in sacrâ id scriptum esse historîa non video, sed vulgi modò existimatione facinus tam pulchrum regiâ affinitate dignum fuisse. Calebum enim, ego certè, puto, victis profligatisque ad Hebronem gigantibus, cum ipse ex eâ victoriâ satis se gloriæ et laudis consecutum esse arbitraretur, hanc, quasi levioris operæ expeditionem, sociis suis, viris optimis, demandare voluisse, ut quorum virtutem atque fidem expertus nupero bello fuerat, cum eis rerum gestarum laudem communicaret, eoque et invidiâ à se amoliretur, et simul illorum fortitudini summo, quod habebat, *בְּאֵינִי* in medium proposito, quemque singillatim maximâ remuneratione dignum se censere declararet, atque adeò eodem uno præmio, quodam modo singulorum in se merita et officia remuneraretur. Verumenimverò credibile est, Calebum eâ in re, non modò suum liberale et dignum principe viro ingenium esse secutum, sed magis arcanum Dei instinctum, qui eâ occasione Othonielis virtutem in vulgus pervulgare, populoque spectatam commendare volebat, cum hic esset post Josuam, jam senem, conservator reipublicæ futurus. Quæ etiam, opinor, causa est, cur hoc factum tam accuratè sit sacræ litteris semel iterumque consignatum. Hic igitur in parte noster iste *בְּאֵינִי* et munerarius Calebus, non insecit fortassis, cum Eleazaro illo queat comparari. Nam et eum, non sine celestis Spiritus oculo pulsu, illam suam instituisse divinationem ut dicamus, necesse est, si à superstitiosis conjecturis crimine hominem, ut apparet, minimè malum, velimus asserere. Sed de his satis jam multa.

Achsa fuit Calebo ex concubina nata, quantum certè apparet ex iis que sunt in Paralipomenis de eâ tradita. De Cenez, et Calebi propositâ disputavimus capite superiore. Sed fratris verbum, hoc loco, multi existimant, gignendi casu reddi omninò debere, ne connubium lege velutum ista narratio videatur approbare. Est enim hebraicorum verborum constructio ambigua. Et sanè codex Vaticanus, *בְּאֵינִי*, habet, atque vulgata etiam exemplaria, in Judicibus, quò fiat, ut Othoniel et Achsa patruales sint, quos non erat nefas matrimonio conjungi.

Nam fratris filiam ducere uxorem, etsi connubiales leges, que in Levitico sunt scriptæ, aperte non vetent, tamen id tacitè obscureque faciunt, consecrari quâdam ratione, cum amitam, item materteram, item patru uxorem, duci prohibent. Sunt enim illæ paris cum fratris filia propinquitate necessitudine nobis conjunctæ. Quam enim Burgensis Paulus has nuptias ab illis habere dissimilitudinem contendit, ea arguitur quàm probabilior mihi certè videtur esse, ut est vir ille acutissimus. Atqui nihil profectò est, cur non casu nominandi, dicamus Othonielem fuisse Calebi fratrem, cum testata res sit, atque etiam pervulgata in sacræ litteris, cognatos vocari fratres, quamvis ex diversis parentibus prognati sint. Et est à Nehmanno observatum, ea nomina, ut vocantur, adjectiva, que in illiuscemodi verborum constructionibus posita sunt ultimis locis, referenda esse ad id cuius in eâ oratione præcipua mentio est. Veluti cum scriptum est *וְשָׁמַר בֶּן אֲמוֹץ וְנָבִיא*, sensus est, *Isaius filius Amos, propheta*, non, *propheta*. De Isaiâ enim potissimum illic agitur. Similiter: *Ananias filius Azoris, propheta*. Rursus: *Per Jehu, filium Anania, prophetam*. Denique: *Ad Hobab filium Reuelis, Madianitam*. Nam quod Othoniel in Judicibus dicitur frater Calebi minor, quasi inter liberos unius parentis comparatio fiat, id non est ita. Sed propter Calebi ætatem, quæ tum erat annorum plus quàm octoginta quinque, minor ille vocatur, qui novus sit maritus, et illius alterius gener.

VERS. 18. — CUMQUE VENIRET IPSA, INCITAVIT AUTEM ILLUM AD PETENDUM, &c. Quia Achsa, verocundâ quâdam muliebri, et simul parentis reverentiâ, dotem aliam ipsa petere non audebat, virum incitaverat. Cum ergo à patre domum vir eam ducturus in asinum imposuisset, desiliit rursus, ne sine doto meliore veniret. Itaque pater nondum à genere interpellatus precibus, illam, quid velit, interrogat. At R. Levi F. Gersonus in hanc sententiam verba ista explanat. Petiverat, inquit, sponsæ monitu Othoniel dotem à suo socio, atque impetraverat etiam. Sed cum ager sicior doti dictus esset, illa insuper aquas posebat, quibus rigari fundus dotalis posset, camque ad rem temporis occasione utebatur. Solet enim parentum animus nupti in filias esse indulgentior, cum eas nuptim collocantes, tanquam amissuri videntur. Sed posset, omisâ conjunctione discretivâ, reddi verbum, incitandi, tempore, non perfectè præterito. Cum veniret ipsa; hoc est

cum sponso suo domum duceretur, incitabat sponsum ad petendum à parente agrum meliorem, suâ tergiversatione scilicet, cum se rursus de jumento demitteret. Atque hæc cæteris simplicior meliorque sententiâ videri potest. Plures enim profert solent, quæ nihil attinet annuacere, recidunt enim pleræque omnes eodem, neque, quod omninò dicatur, obscurum est. Sed quod Latinus expressit, id sanè Hebræis verbis effici non potest, quanquam secutus ille quidem est, nisi fallor, interpretationem Septuaginta, quâ isti eundem hunc locum reddiderunt in Judicum libro. Verbo autem venienti, etiam Latini utuntur, cum sponsam domum duci dicunt. Septuaginta hic *ἐκπέριεσθαι*, alibi *ἐπιπέριεσθαι* converterunt, quorum alterum ad parentis domum è quâ, alterum ad sponsi, in quam ducetur, potest referri. Sed illud obscurius est, quod verbum *ἔλθω* significet, quod nusquam, nisi fallor, in sacræ litteris usurpatum alibi est, nisi in istâ narratione, et illâ de adacto per Sisara dormientis caput clavo. Judæi partim, *propendere ad causam*, interpretantur, quasi puella non descenderit in terram, sed descensum, aut casum, inclinato corpore, minata sit; alii, *magnâ se vi dejicere*. Ego Chaldæi secutus fidem, *demittere*, dixi. Nam id ipsum significare, mihi certè, videtur, quando Jael narratur clavum demississe per Sisaræ caput in terram, sicut palus malleo adactus pangitur videlicet. Nam de suspiriis, non ausim septuag. Interpretibus, quos Latinus est secutus, absque exemplo, credere. Neque erat profectò, quòd in eo miraretur pater, si gravior gemebat filia, quæ ad novum maritum extrudebatur. Illud sanè credibilis, aliâ re majoris momenti simulatam ab eâ esse retractionem, atque de asino descendisse, in quem fuerat imposita ad iter. Sed utut hoc est, feminarum indoles avara et proax, animusque, si qua cupido inciderit, effrenis impotentisque sui, denique artificiosæ querimonie, atque opportuna, importuna votorum sollicitatio nobis in Achsâ depingitur. Beneficentiam, interpretatur R. Salomon, victum, sive alimentum; Chaldæus, pro, *בְּרָכָה*, *benedictionem*, possessionem, aut hæreditatem; Kimhi, accessionem fortunarum, quæ ejus verbi propria est notio, ut ex iis constat, quæ supra sunt à nobis dicta. Existimat interim iste, dici quoque rectè posse, *בְּרָכָה*, *piscinam*, pro, *בְּרָכָה*, *benedictionem*, esso scriptum, vocali unâ immutatâ, ut piscinam significet, ex quâ aridi orille fundus, quom si jam acceperat, rigari posset. Sed enim certa et